

Terör ve Şiddet Üzerine Kavramsal Bir Çalışma

Murat Sarı¹

Özet

Bu makale terör ve terör şiddetini konu edinmektedir. Her dönem her ne kadar niteliksel olarak değişime uğrasa da terör, yüzyıllardır varlığını sürdürmeye devam eden bir olgu olmuştur. Terör, her dönem her ne kadar niteliksel olarak değişime uğrasa da, terör de değişime uğramayan tek şey şiddettir. Çünkü şiddet terörün temel yapı taşı niteliğindedir. Terör örgütleri uyguladıkları şiddet öğeleri ile kişi ya da gruplara korku salarak, tehdit ederek, yıldırarak istediğini yaptırmaya ve kontrol altına almaya çalışmaktadır. Terör de şiddet hedeflenen amaca ulaşmak için mükemmel bir araçtır. Bir nevi terörün varlığı şiddete bağlıdır denilebilir. Şiddet var ise terör vardır, şiddet yok ise terörün varlığından bahsedilemez. Bu çalışma kavramsal bir çalışma niteliğine sahiptir. Çalışma da terör ve şiddet olguları kavramsal olarak ele alınmakta ve bu iki kavramın birbirleriyle olan ilişkileri tüm detaylarıyla irdelenmektedir.

1. Giriş

İnsanlığın var olmasıyla birlikte ortaya çıkarak günümüze kadar devam eden şiddet ve öğeleri nesnel bir sorun olması nedeniyle tüm herkesi ilgilendiren bir olgu haline gelmiştir. İnsanlar veya topluluklar problemlerini konuşarak, karşılıklı diyaloglar da bulunarak çözmek yerine daha kolay olduğu kanaatinde oldukları şiddete başvurmayı tercih etmektedirler. Tüm insanlık bu olumsuz durumdan mustarip haldedir.

Özellikle günümüzde yoğun bir biçimde zikredilen şiddet öğelerini evde, iş yerinde, okullarda, kitle iletişim araçlarında, sokaklarda, eğlence mekânlarında vb. gibi yerlerde görebilmekteyiz. Bundan dolayı normal hayatın bir ögesi olarak şiddet, hayatın devam ettiği ya da insanların etkileşimde bulunduğu her yerde karşımıza çıkmaktadır (Kızmaz, 2006:248). Şiddet, insanların bedensel zarar görmesine, sınırlendirilmesine, sindirilmeye çalışılmasına ya da baskı altına alınmasına neden olan fiziksel veya farklı bir davranış ya da muamele (Sezen, 2009:2) olarak tanımlanabilir. Tanımdan hareketle şiddet,

1 Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji,, muratsari@firat.edu.tr , Orcid: 0000-0003-2223-9007

fiziksel temas dışında farklı davranış, hal ve hareketler olarak da anlaşılmalıdır.

İnsanların var olduğu her yerde karşımıza çıkan şiddet olgusu, bir düşünceye sahip olduğunda ya da karşı tarafta olduğunda ya da kendisine haksızlık edildiği düşüncesine sahip olduğunda meydana gelebilmektedir. Aslında iktidarı devirme, karşı tarafı baskı altına alma, sömürme, menfi çıkar elde etme amacıyla güç ve kuvvet kullanılarak, onların haklarını yok sayarak kötü muamele de bulunma biçiminde meydana gelebilmektedir (Çelik, 2017: 28). Şiddetin bu şekilde meydana gelmesi veya cereyan etmesi terör için vazgeçilmez bir parça olarak görülmesine neden olmaktadır. Terör, şiddeti bu nedenlerden dolayı amaçlarına ulaşabilmek ve varlığını koruyabilmek adına bir araç olarak kabul etmektedir.

Terör, geçmişten günümüze tüm insanlığın en büyük problemlerinden biri olmuştur. İnsanlık var oldukça terör de en büyük problemlerden biri olmaya devam edecektir. Terörün insanlığın başına bu denli bir problem olmasındaki en büyük etken güç kullanımı olmuştur yani uyguladığı şiddet olmuştur. Terör şiddet öğeleri aracılığıyla insanları baskı altına almakta bu şekilde varlığını kabul ettirmektedir. Terör amacına ulaşabilmek için şiddet öğelerini en sert biçimde kullanmaktan imtina etmemektedir. Terör bahsinin geçtiği her yerde muhakkak ki şiddet vardır. Çünkü insanda hücre ne ise terör de de şiddet o anlamdadır. Yani terörün var olması hayat bulması şiddete bağlıdır. Terör uyguladığı şiddet öğeleriyle asırlardır varlığını koruyabilmektedir.

Terör var olduğu her yerde insanlara zulmetmiş, hakaretlerde bulunmuş, canlarını yakmış her türlü kötülükte bulunmuştur. Tüm bunları şiddet öğelerini uygulayarak yapmış ve hala da yapmaya devam etmektedir. İnsanlar yıllardır terörden dolayı çok acılar çekmiş, canlar yitirmiş, kapanmaz derin yaralara sahip olmuşlardır. Bu argümandan hareketle öncelikle terör kavramına ilişkin tanımlamalardan bahsedilmiştir. Sonra şiddet olgusu ile ilgili tanımlamalara ve şiddet türlerine değinilmiştir. Son olarak terör ve şiddet kavramları birlikte ele alınarak terör şiddetine değinilerek genel bir değerlendirme yapıp çalışma tamamlanmıştır.

2. Terör Kavramına İlişkin Tanımlar

Dünyanın var olmasıyla birlikte insanlık var olmuş insanlığın var olmasıyla birlikte de şiddet yani terör var olmuştur. Terör geçmişten günümüze her zaman için insanlığın kanayan en büyük yaralarından biri olmuştur.

Terör kavramı ele alınıp hakkında bir şeyler yazılıp çizilmeden önce terör kavramının tanımının yapılmasının elzem olduğunun farkına varmak gerekmektedir. Terör eylemlerinin günümüze kadar kontrol altında tutulamamasındaki en büyük nedeni terör üzerine ortak bir tanım yapılamamasından kaynaklanmaktadır (Sarı, 2021:12).

Terör kavramının tanımı her ne kadar çeşitli biçimlerde ve değişik zaman dilimlerinde yapılmış olsa da genel olarak günümüzde terör eylemleri şiddet eylemi olarak ifade edilmektedir. Bu ifadenin nedenleri arasında, korkuyu toplumdan uzak tutarak insanları ruhsal bakımdan daha iyi hissedebileceği düşüncesiyle bireyleri panik ve kaostan uzak tutma isteğidir. Terör kavramı şiddet kavramından çok daha fazla bir içeriğe sahip olduğundan iki kavram eş değerde tutulmamalıdır (Cirinlioğlu, 2004:25). Aslında Latince bir kelime olan terör korku salma veya korkmalarına neden olma manalarında da kullanılmaktadır. Fakat günümüzde bu anlam biraz değişime uğrayarak kimi zaman şiddet kimi zamanda korkutma kimi zamanda kargaşa anlamlarında kullanılmaktadır. Aynı zamanda terör birey, grup ya da devletlerin şiddet türlerine başvurarak politik emellerine ulaşma çabası olarak da ifade edilebilir (Plano ve Olton, 1988:202). Terör kavramı hakkında ortak bir tanımlama yapılamamasındaki en büyük etken, kavrama yüklenen anlamların kişiden kişiye, devletten devlete farklılık göstermesidir. Bir devlet kanununa göre terör eylemi sayılan bir hareket diğerlerine göre savunma olarak değerlendirilebilir.

Terör hedeflenen amaca ulaşmak için sistematik bir biçimde şiddet uygulamaktadır. Şiddet terörün amacına ulaşabilmek için başvurduğu olmazsa olmaz bir şeydir. Terör varlığını şiddet ile devam ettirebilmektedir.

Mehmet Ali Bal terörü, birey veya toplulukların gayelerine ulaşmak amacıyla insanlara uyguladıkları şiddet, caydırma, korku salma, engelleme, menfaat sağlama vb. eylemler (2003: 29) olarak ifade etmektedir. Terör örgütleri belirlenen hedefe ulaşabilmek amacıyla her türlü şiddete başvurmadan geri durmamaktadır.

Altuğ terörü, bir grubun hedeflediği amacına legal yollarla kavuşamaya çağını anlayıp, amacına topluma korku salma ve bıkkınlık verme eylemleriyle ulaşmak istemesi (Altuğ, 1995:15) olarak ifade etmektedir. Belirli amaçlarla, özellikle sosyo-politik amaçlarla, önceden belirlenmiş kişilere ya da ayırım yapmadan masun vatandaşlara karşı ciddi anlamda şiddet uygulayarak insanlara ya da toplumlara korku salmadır terör (Acer, 2004: 48). Şiddet terörün anatomisini oluşturmaktadır. Terör örgütleri şiddet öğeleriyle insanlar

üzerinde etkili olmaya ya da insanları kontrol altına alarak istediği biçimde kullanmaya çalışmaktadır.

2.1. Terörün Tarihçesi

Terörün tarihçesiyle ilgili yapılmış araştırmalara baktığımızda terör üzerine çok fazla tanımlamalar yapıldığını görmekteyiz. Terör üzerine hala da çalışmalar yapıyor olması bu kavram üzerine hala da tanımlamalar yapılmaya devam edildiğinin işaretidir. Terörün mazisi çok eski tarihlere dayanmasına rağmen bu durumun terör örgütleri içinde geçerli olduğunu söyleyemeyiz. Bir yandan mazisi çok eskilere dayanan terör örgütleri varken bir yandan da meydana yeni çıkan ve çıkmaya devam eden terör örgütleri bulunmaktadır. Bundan dolayı terör örgütlerinin varlığı sonucu ortaya çıkan terörün tarihini tam olarak açıklamak kolay bir durum değildir (Sarı, 2021:32).

Terörün tarihsel gelişimi tanımlamalarında olduğu gibi çeşitli şekillerde ifade edilmektedir. Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak terör, bazılarında göre politik gayelerle yapılan şiddet eylemleri olarak ifade edilirken, bazılarında göre de modern çağın savaş stratejisi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu nedenle terörü siyasi gayeler doğrultusunda uygulanan şiddet hareketleri olarak ifade eden düşünürlere göre terörün tarihi milattan önceye kadar uzanmaktadır (Şen, 2018: 136).

Aslında terörün varlığı, insanların var olduğu ilk dönemlere kadar uzanmaktadır. Bu durum terörün insanlığın mazisi kadar eski olduğunun da ispatı niteliğindedir (Çitlioğlu ve Dedemen, 2014: 29). İlk çağlardaki insanlar gerek ilk kavgayı yaparak gerek ilk cinayeti işleyerek teröre neden olarak terörün tarih sahnesinde yer almasını sağlamışlardır.

Tarihin her döneminde çeşitli terör örgütleri ortaya çıkmış ve terör eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Ortaçağ İslam tarihine baktığımızda Haşhaşinleri, Yahudi tarihine baktığımızda Zealotları ve Hindistan tarihine baktığımızda Thugge tarikatının dönemin terör örgütleri olduklarını ve terör eylemleri gerçekleştirdiklerini görmekteyiz. Günümüzde de bunlara benzer birçok terör örgütünden ve eylemlerinden bahsedebiliriz. Terörün ve terör örgütlerinin içinde buldukları dönemlere göre strateji ve hedef değişikliklerine gittiklerini söyleyebiliriz.

İkinci dünya savaşına kadar terörün hedefinde genellikle siviller varken ikinci dünya savaşından sonra terör günümüzdeki halini alarak yani kitlesel hedefler belirleyip ideolojik bir hal almıştır (Manela, 2007:38). Çağ değiştikçe teknoloji geliştikçe terörde de değişimler yaşanmıştır. Bir nevi terörün çağa ayak uydurduğunu söyleyebiliriz.

3. Şiddet

Şiddet geçmişten günümüze insanların olduğu her dönemde ve her yerde var olmuştur ve dozunu artırarak var olmaya da devam etmektedir. Günümüzde tüm insanları ilgilendiren önemli bir fenomen haline gelmiştir. Şiddet içinde var olduğu döneme göre şekil ve içerik bakımından değişiklik gösteren bir olgudur. Şiddetin meydana gelmesindeki en büyük etmen arzulanan şeye ulaşma çabasıdır. Şiddet istenilen şeyi elde edebilmek adına önüne çıkan tüm engelleri bertaraf etmek adına uygulanmaktadır.

İnsanoğlunun temel iç güdülerinden bir tanesi olan sahip olma ve isteme arzusu, arzu edilen şeyin legal yollarla elde edilememesi neticesinde şiddet olgusunun meydana gelmesine ve arzu edilen şeye şiddet uygulanarak sahip olunmasına yol açmıştır. İşlerin illegal bir biçimde yürütülmesine olanak sağlayan şiddet, suç çeşitlerinin ve bunların sonucunda da kanun maddelerinin ve bunlarla ilgili kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır (Sarı, 2021:46).

Günümüzde, kişi veya kişilerde büyük yıkımların yaşanmasına neden olan şiddet ve kaba davranışların temel nedeni, ekonomik, politik, sosyal vb. nedenler olmakla birlikte kimi zaman bu nedenlere dini ve etnik sebeplerde eşlik etmektedir (Arslan, 2019:25).

Şiddet kavramının iyi anlaşılabilmesi için öncelikle anlam ve köken bakımından irdelemek faydalı olacaktır. Şiddet türkçe’de özellikle iki anlam üzerinde yoğunlaşarak ifade edilmektedir. Bunlardan ilki, doğal olan fazla olma, aşırılık, ikincisi ise; hadiseleri uzlaşmadan ziyade kaba kuvvet ile çözüme yoluna gidilmesi ve bu amaçla uygulanan kaba kuvvet (Ayverdi, 2005: 1170) anlamlarıdır.

Michaud ise şiddeti şu şekilde tanımlamaktadır; karşılıklı ilişkinin bulunduğu bir ortamda taraflardan birinin diğer tarafa doğrudan ve dolaylı bir şekilde fiziksel bütünlüğüne veya mallarına veya sembolik ve kültürel değerlerine zarar verecek şekildeki tüm davranışlar şiddet’tir (Michaud, 1991: 11). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bir davranışın şiddet olabilmesi için fiziki bir temasa ihtiyaç yoktur, kişinin ahlaki olarak ya da moral ve motivasyon olarak çökertilmesi de başlı başına bir şiddet ögesidir.

Şiddet anlamsal olarak, kişinin bedensel ve ruhsal tümlüğüne yönelik her çeşit maddi-manevi olumsuzluğu ifade etmektedir. Söz konusu olumsuzluğun temelinde ise öne çıkan iki kavramdan biri güç biri de saldırganlıktır. Güç ve saldırganlık kavramları şiddet ile doğrudan ilişkidir. Gücün zarar verici nitelikte saldırgan bir eğilim içinde kullanılmasıdır şiddet (Ayan, 2010: 16).

Terör örgütleri genellikle etnik ve dini sebeplerin arkasına sığınarak eylemlerde bulunmakta, yaptıkları eylemler ile insanlara korku salarak bıkkınlık vermeye ve onları kontrol altına alarak istediklerini elde etmeye çalışmaktadır. Terör örgütleri istedikleri şeyi elde etmek için her türlü şiddete başvurmakta gerekirse bu uğurda insanların canlarına kastedebilmektedirler.

Şiddetin hedefe ulaşabilmek için uygulanan baskı olduğunu söyleyebiliriz. Karşı tarafta korku oluşturmak, baskı altına almak ve bıkkınlık verme vb. şeylerin hepsi birer şiddet aracıdır. Bir eylemin şiddet olabilmesi için tüm bunlar yeterlidir, illa ki fiziksel bir durumun yaşanmasına gerek yoktur.

Genel itibarıyla şiddet ile ilgili yapılan tüm tanımları irdelediğimizde ortak noktanın uyumsuzluk ve anlaşmazlık neticesinde uygulanan kaba kuvvet olduğunu görmekteyiz. Şiddet fiziksel ya da ruhsal zarar verme manalarına gelmektedir. Şiddet var olduğu ortamda huzuru bozar. Terör örgütleri de bunu bildiklerinden şiddetin tüm öğelerini kullanmaktan geri durmamaktadır. İnsanların huzurunu bozarak korku salmakta, bıkkınlık vermekte onları istediği biçimde yönlendirmek ve kontrol altına almak istemektedirler.

3.1. Şiddet Türleri

Evrenin özünde insan vardır. Şiddet de insanın bir parçası olduğundan şiddetin evrenin özünde yer aldığını ve evrenin var olma çabasının mahsulü olarak kabul edilebilir. İnsanoğlunda var olan şiddet duygusu da bu şekildedir. Var olma adına meydana gelen bu duygu, insandan insana toplumdansa topluma çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Şiddet denilince genellikle herkesin aklına öncelikle fiziksel temas gelmekte ve o şekilde algılanmaktadır. Fakat insanların dikkatinden kaçan şey bir durumun şiddet olabilmesi için sadece fiziksel temasa ihtiyaç olmaması, karşı tarafa korku salınması, yıldırıma çalışılması da birer şiddet türüdür. Yani şiddetin birden çok türü vardır ve bunun böyle olmasının en büyük nedenlerinden biri de şiddet kavramının karmaşık ve çok fazla çeşidinin bulunmasıdır.

Şiddet normal anlamıyla ele alındığında kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğüne karşı yapılan kaba ve acı verici eylemler olarak kabul edilir. Fakat genel anlamıyla ele aldığımızda ise insanlar, toplumlar veya kurumlar tarafından denenen şiddet, menfi çıkarların çakışması neticesinde yaşanır. Taraflardan herhangi birinin yaşanılan olayın çözüm yollarını kendi menfi çıkarlarına göre dizayn etmek için başvurduğu ve karşısındakini yok sayarak uyguladığı tüm eylemlerdir şiddet (Ergil, 2011:42). İnsanların anlaşma sağlayamadığı yerde şiddet meydana gelir. Medeni bir çözüm yolu bulamayan insanlar şid-

dete başvurmadan geri kalmamaktadırlar. Şiddetin birçok çeşidi vardır ama konumuzla alakalı olarak fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, toplumsal şiddet ve ekonomik şiddet başlıklarını inceleyeceğiz.

3.1.1. Fiziksel Şiddet

Karşı tarafa fiziksel temasta bulunarak ve güç kullanarak zarar vermek, hasar bırakmak, yaralamak vb. gibi eylemlerin uygulandığı şiddet türüdür. Fiziksel şiddette karşı taraftaki hasar gözle görüldür ve hasarın boyutu uygulanan şiddetin boyutunu göstermektedir.

Fiziksel şiddet; kişiyi itip kakmak, yumruk veya tokat atmak, ısırarak, çimdiklemek, herhangi bir şey ya da silah ile yaralamak ya da işkence etmek vb. davranışların tümüdür (Şenol ve Yıldız, 2013: 10). Fiziksel şiddet kişinin bedenini zarar görmesine ya da acı çekmesine neden olur. Ayrıca fiziksel şiddet kişinin ya da toplumun korkuya kapılması, tedirgin olması veya yılgınlık göstermesi içinde uygulanabilmektedir.

Fiziksel şiddette temel öge güç'tür. Gücün kullanılmasıyla birlikte fiziksel şiddet meydana gelmektedir. Güç genellikle karşı tarafı baskı altına almak, korkutma, biktırma ve üstünlük kurma (Yalçın, 2012:25) amacıyla kullanılmaktadır. Fiziksel şiddete başvurulmasındaki en temel etken karşı tarafı baskı altında tutarak isteklerini kabul ettirme düşüncesidir. Günümüzde toplumlarda fiziksel şiddet ile birlikte insanların ruhsal çöküntü yaşamalarına yol açan psikolojik şiddet türü de ön planda yer almaktadır.

Şiddet öğelerinden en sık başvuru alan ve hemen her yerde karşılaşılabileceğimiz şiddet ögesidir fiziksel şiddet. Fiziksel şiddet insan bedenine zarar vermektense daha fazla içeriğe sahip bir davranış olup fiziksel hasardan daha kötü neticeler doğurabilmektedir. Fiziksel temas ile başlayan bu şiddet türü, çeşitli aletlerin kullanılmaya başlandığı eylemlere doğru yol alır. Fiziksel şiddet bireyi istismar etmeden bedensel zarar vermeye, fiziksel sağlığı bozmaktan bedende kalıcı hasarlar bırakmaya kadar çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir (Polat, 2016: 26).

Kısacası fiziksel şiddet, karşı tarafa acı verici fiiller olduğu gibi bedeni hasar veren, kötü sonuçlara yol açan saldırı fiili olarak da kabul edilebilir.

3.1.2. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet de amaç, uygulandığı kişi veya grupta ruhsal çöküntü meydana getirerek sağlıklı hareket etmesini engellemek ve problemler yaşamasını sağlamaktır. Çünkü ruhsal çöküntü yaşayan kişi ya da kişiler sağlıklı

düşünemediklerinden dolayı diğer insanlara nazaran daha rahat kontrol edilebilir ve biat ettirilebilirler.

Baskı kurmaya çalışmak, küçük düşürmek, hakaret etmek, suçlamalarda bulunmak, bağırarak, tehdit etmek, ruh sağlığı ile oynamak, ruhsal çöküntüye neden olmak vb. (Karataş vd., 2008:19-20) gibi eylemlerin her biri psikolojik şiddet olarak değerlendirilmektedir. Psikolojik şiddet ile gözle görülmeyen fakat kalıcı hasarların oluşması amaçlanmaktadır. Psikolojik şiddet fiziksel şiddet gibi gözle görülür izler oluşturmadığından toplumlar tarafından pek de önemsenmemektedir.

Psikolojik şiddet kişi ya da kişilerin duygusal yönden hırpalanması, zor kullanılması, cezalandırılması, hakir ve hor görülmesi, hakarete uğraması, zorbalığa uğratarak su istimal edilmesi vb. gibi davranışları ifade etmek için kullanılan şiddet türüdür. Yani kişinin aidiyet duygusunu hasara uğratan veya yok eden her türlü davranıştır. Hakaret etme, bıkınlık verdirmeye, yalnız bırakma, alay etme vb. hareketler psikolojik şiddetin başlıca davranışlarından. Psikolojik şiddet insanlarda gözle görülür bir hasar bırakmadığından genellikle toplum tarafından pek önemsenmez fakat sürekli olumsuz davranışlar içermesi nedeniyle maruz bırakılan kişi ya da gruplarda telafisi zor büyük hasarlara neden olabilir (Yıldız, 2020: 80).

Psikolojik şiddet fiziksel olmamakla birlikte kimi zaman fiziksel şiddet türünü de içerebilir. Psikolojik şiddete maruz kalan insanlarda kendini değersiz hissetme, yetersiz görme, üzgün olma hali, panik atak, sürekli endişeli olma, agresif olma vb. gibi ciddi ruhsal problemlerin yaşandığı görülmektedir. Psikolojik şiddet, fiziksel şiddet gibi insan bedeninde görülür hasarlar bırakmamaktadır fakat ruhsal açıdan telafisi zor hasarlara neden olmaktadır.

3.1.3. Toplumsal Şiddet

Toplumsal şiddet kısaca, toplumsal düzenin bozulmasına neden olan tüm hareketlerdir. Toplumsal şiddet de amaç kişisel zarar verip bireyi etkilemekten ziyade kalabalık kitleleri etkilemektir. Özellikle sosyal ve siyasi türde ele alınmaktadır. Toplumsal şiddet hem toplumsal hem de toplumsal yapı da hasar meydana getirerek insanların yaşam kalitelerinin düşmesine yol açmaktadır.

Sosyal şiddet, gündelik hayatta karşılaşılan nizamsızlıkları, ırkçılık veya mezhepçilik sonucu meydana gelen bölünmeleri ifade etmektedir. İnsanlar hiç ummadıkları bir zamanda ve alakaları olmadığı halde bile sosyal şiddete maruz kalabilmektedirler. İnsanların sosyal şiddete maruz kalmalarına yol açan etkenlerin başında ırk ya da mezhepleri, içinde yaşadıkları çevreleri ve

buldukları ortamlar gelebilmektedir (Sarı, 2021: 64-65). Sosyal şiddet, organize olmuş topluluklar tarafından gerçekleştirilen saldırı, terör olayları ve psikolojik şiddeti kapsamaktadır.

Siyasi şiddet, çatışmaları, savaşları, devletler veya toplulukların şiddet bazlı olaylar yapmasını kapsar. Yaşanan çatışmalar ve savaşlar siyasi şiddet olarak irdelenmektedir. Toplumsal şiddetin meşrulaştırılmasında ırk, mezhep, din, dil ve ideoloji gibi araçlar aracı görevi görmektedir.

Toplumsal şiddeti diğer şiddet türlerinden farklı kılan en büyük etken şiddetin büyük topluluklar aracılığıyla gerçekleşmesi ya da büyük toplulukları hedef alan eylemleri kapsamamasıdır.

3.1.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, bireyin isteği dışında maddi imkânlarının başkaları tarafından kontrol edilmeye çalışılması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Burada amaç kişiyi ya da kişileri gerek yeme-içme, gerek barınma, gerek çalışma durumlarında zor durumda bırakarak sorunlar yaşamalarına neden olmaktır.

Maddi kaynaklar ile birey, kurum ve kuruluşlar cezalandırılarak baskı altına alınmasına ekonomik şiddet denir. Burada birey, kurum ve kuruluşların ekonomik özgürlükleri ellerinden alınarak kontrol edilmeye çalışılmaktadır. Genellikle ekonomik açıdan sıkıntılı durumda olanlar daha çok ekonomik şiddete maruz kalmaktadırlar (Erdem, 2016:79).

Ekonomik şiddet insanları önemli derece de etkilemekte, hayat şartlarını kötü duruma getirerek bu şiddet türünün kaskacında bocalamaya mecbur bırakmaktadır. Ekonomik şiddetin günümüz şartlarında maruz kalınabilecek en kötü şiddet türlerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmaz.

4. Terör Şiddeti

Terör ve şiddet kavramları üzerine konuşmaya başlamadan önce şunu unutmamak gerekir ki terörün bizatihi kendisi bir şiddet türüdür ve şiddetin ayrılmaz bir parçasıdır. Terör olaylarının yaşandığı yerde muhakkak herhangi bir şiddet türü de vardır. Terör kavramının kendisinde masum ve silahsız insanlara hedeflenen amaç için şiddet uygulama ya da tehdit vardır. Bu nedenle terör olayları da diğer suçlar gibi şiddeti bir araç olarak kullanmaktadır.

Terör, karşı tarafa zarar vermek, korku salmak ve baskı altına almak amacıyla gerek insanlara gerek nesnelere zarar vermek, yok etmek, yakmak veya yıkmak gibi şeylerin gerçekleşmesini sağlayan şiddet eylemleridir (Köknel, 2013:203). Bu tanımlamadan hareketle şiddetin terörün var oluşunu sağlayan en önemli etken olduğunu söyleyebiliriz.

Schmid ve Jongman terör kavramı üzerine yaptıkları uzun çalışmalar sonucunda terör kavramı üzerine 120 tanım geliştirmişlerdir ve tanımların 109'unda ortak kullanılan kavramlar “şiddet” ve “güç kullanımı” (Schmid ve Jongman, 2005:9) olmuştur. Buradan şiddet olmadan terörün olamayacağını, terörün var olabilmesi için kesinlikle şiddetin olması gerektiğini görmekteyiz.

Yapılan tanımlamalara birşeyler ekleyerek nicel anlamda bunları artırabiliriz. Fakat her ne kadar eklemeler yaparak tanımlamaların sayısını artırsak da tüm tanımlamaları göz önünde bulundurduğumuzda terör için yapılan tüm tanımların ortak noktasının şiddet ve şiddet kullanımı olduğunu görmekteyiz. Terör için genel anlamda belli bir gayeye sahip şiddet eylemi olduğunu söyleyebiliriz. Yaşana terör eylemlerine baktığımızda ortak noktanın şiddet uygulama olduğunu görebilmekteyiz. 2001’de gerçekleşen İkiz Kule saldırıları ve 2015’te yaşanan Hendek/barikat olayları başta olmak üzere gerçekleşen tüm terör olaylarını incelediğimizde terörün amacına ulaşabilmek için şiddetin her türüsüne başvurmadan geri kalmadığını görmekteyiz.

5. Sonuç ve Öneriler

Terör başta ülkemiz olmak üzere uluslararası arenada da büyük bir sorun teşkil etmektedir. Terörün ve terörist eylemlerinin en önemli özelliği şiddettir. Terör örgütleri şiddet öğeleri ile insanlar arasında korku, bıkkınlık, panik vb. durumları oluşturmak istemektedir. Terör örgütlerinin bu durumun yaşanmasına neden olmasındaki en büyük etken yasa dışı arzu ve isteklerinin olmasıdır. Terör bu arzu ve isteklerini elde etmek amacıyla insanlara akla hayale gelmeyecek bir biçimde şiddet uygulayabilmektedir. Terör de amaç bir an önce hedefine ulaşmaktır. Bu nedenle insanlara uyguladığı şiddetin, dozunun ve kötü sonucunun hiçbir önemi yoktur. Terör şiddet eylemleri ile insanları baskı altına almakta, onlara korku salmakta, yığınlık oluşturmakta ve bu şekilde istediğini elde etmeye çalışmaktadır.

Şiddet terörün olmazsa olmazıdır. Bu minvalde incelediğimiz de şiddet güç ve kuvvet uygulanımı neticesinde saldırganlık eylemi olarak tanımlanabilir. Şiddet tüm yönleriyle ele alınıp incelendiğinde çok boyutlu bir durum meydana gelmektedir. Şiddetin çok boyutlu olup her yerde karşımıza çıkmasındaki en büyük temel neden insanoğlunun doğasında var olan kötü duygu ve düşünceler ile hareket etmeyi seçmesi ve istediği her şeye sahip olup hükmedebileceği düşüncesi ve arzusunun olmasıdır. Bu nedenle insanlar başta birbirlerine olmak üzere tabiatta bulunan her şeye şiddet uygulamış zarar vermiş ve hala da bu eylemlerine devam etmektedir.

Şiddet, terör ve terör eylemlerinin ortak noktasını oluşturmaktadır. Terör eylemlerinde şiddet ve tüm öğeleri amaçlanan hedefe ulaşmak için acımasızca uygulanmaktadır. Eski dönemlerde terör eylemlerinde fiziksel şiddet ögesine başvurulurken, günümüzde fiziksel şiddetten daha büyük etkiye sahip ve daha derin yaralar açan, istenileni elde etmede daha büyük avantajlar sağlayan diğer şiddet öğeleri kullanılmaktadır. Değişen çağ ve gelişen teknolojiler ile terör eylemlerinde kullanılan şiddet öğelerinde de değişiklikler yaşanmaktadır. Terör örgütleri en kısa sürede büyük yankı meydana getirecek ve istediğine ulaşmada daha da etkili olacak şiddet ögesi hangisi ise onu uygulamaktadır.

Netice itibarı ile gerek terör kavramı hakkında gerek şiddet kavramı hakkında yapılan açıklamalar ve tanımlamalara baktığımızda, bu iki kavramın birbirlerini tamamlayan iki olgu olduğunu görmekteyiz. Terörün amaçlarına ulaşmak için şiddeti ve öğelerini bir silah ya da ikna aracı olarak kullandığını, bunlar ile varlığını devam ettireceği gerçeğiyle karşılaşmaktayız.

Kaynakça

- Acer, Y. (2004). *Terörizm Kavramı Açısından Ermeni Terörü ve Genel Nitelikleri*. İstanbul: Kale Yayıncılık
- Altuğ, Y. (1995). *Terörün Anatomisi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Arslan, H. (2019). *İslam'ın Şiddet ve Teröre Bakışı*. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 6(7). 26
- Ayan, S. (2010). *Aile ve Şiddet: Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınları
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: MAS Matbaacılık A.Ş.
- Bal, Mehmet A. (2003). *Savaş Stratejilerinde Terör*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınevi
- Cirhinlioğlu, Z. (2004). *Terör ve Toplum*. İstanbul: Gündoğan Yayınları
- Çelik, G. (2017). *Öldüren Erkeklikler*. İstanbul: Renas Yayıncılık
- Çitlioğlu, E. Ve Dedemen, F. (2014). *Terörizmi Anlamak*. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*. 3(2). 25-39
- Erdem, H. (2016). *Şiddet ve Şiddet Çeşitleri*. *Din ve Şiddet Tarihi (Ed.) Faruk S.* Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları
- Ergil, D. (2011). *Şiddetin Kültürel Kökenleri*. *Bilim Teknik Dergisi (399)*. 42
- Karataş, S. Ülker, Ş. Otaran, N. (2008). *Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
- Kızmaz, Z. (2006). *Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(2). 247-267
- Köknel, Ö. (2013). *Şiddet Dili*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Manela, E. (2007). *The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism*. Oxford: Oxford University Press
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Plano, Jack C. Ve Olton, R. (1988). *The International Relations Dictionary*. Forth Edition. Longman. Santa Barbara
- Polat, O. (2016). *Şiddet*. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 22(1). 17-26
- Sarı, M. (2021). *Terör(izm) ve Göç: Hendek/Barikat Eylemlerinin İç Göçe Etkisi*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Schmid, Alex P. Ve Jongman, Albert J. (2005). *Political Terrosim*. New York: Harvard University Press
- Sezen, A. (2009). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Yansması*. *Bilge Kadın Araştırma Merkezi*. 8(5)

- Şen, Yusuf F. (2018). Demokratik Toplumlarda Şiddet ve Terörizm, Nedenlere ve Sonuçlara İlişkin Kavramsal Bir Çözümleme. Ankara: Kilit Yayınları
- Şenol, D., Yıldız, S. (2013). Kadına Yönelik Şiddet Algısı-Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları
- Yalçın, F. (2012). RTÜK Kararları Çerçevesinde Televizyon Yayınlarında Şiddet. Ankara: Radyo Televizyon Üst Kurulu. Basılmamış Uzmanlık Tezi
- Yıldız, İ. (2020). Kur'an'da Kardeş Şiddeti: Habil-Kabil ve Hz. Yusuf Kıssalarına Psikolojik Bir Bakış. Cumhuriyet İlahiyat Dergisi. 24(1). 73-95